

ĮTRAUKIOJO UGDYMO REKOMENDACIJOS LAZDIJŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS MOKYKLOMS

2024

Įvadas

Lietuvos švietimo sistema grindžiama įtraukties principu, t. y. sudaromos sąlygos kiekvienam asmeniui ugdytis, plėtoti savo galias ir gebėjimus, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę mokantis, socialinėje, kultūrinėje ir (ar) kitose veiklose ir būti nediskriminuojamam dėl ugdymosi poreikių įvairovės ir (ar) švietimo pagalbos reikmės. Iš esmės įtraukiojo ugdymo įgyvendinimas yra geros mokyklos kūrimas. Išskiriami trys įtraukios mokyklos matmenys: įtraukios kultūros kūrimas, įtraukios politikos kūrimas bei įtraukios praktikos plėtojimas. (žr. priedas 1). Tyrimai rodo, kad įtraukusis ugdymas yra naudingas visiems mokiniams. Nuosekliai įgyvendinamas įtraukusis ugdymas gali pagerinti visų mokinių akademinius pasiekimus, skatinti jų socialinį ir emocinį augimą. Be to, įvairių galių ir gebėjimų turinčių mokinių įtraukimas į bendrą ugdymo procesą gali padėti kovoti su stereotipais ir susvetimėjimu mokykloje, visuomenėje.

Atsižvelgiant į tai, jog šiuolaikinėje visuomenėje vis daugiau dėmesio skiriama individualiems žmogaus poreikiams, švietimo sistema taip pat vis sparčiau žengia įtraukties keliu, kuriame daug dėmesio skiriama mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymo(si) poreikių.

Siekiant sėkmingai įgyvendinti įtraukųjį ugdymą, rekomenduojame remtis universalus dizaino mokymuisi (toliau – UDM) prieiga (<https://tukstantmeciomokyklos.lt/wp-content/uploads/2023/11/Universalus-dizaino-mokymuisi-gaires-1.pdf>) orientuota į visų besimokančiųjų poreikių užtikrinimą. Tai tarpdisciplininių edukologijos ir neuromokslų tyrimų įrodymais pagrįsta ugdymo sistema, skatinanti lanksčiai derinti didaktinius sprendimus su neurokognityviniais

procesais, vykstančiais besimokančiųjų nervų sistemoje mokymosi proceso metu. Mokslinės literatūros šaltiniuose universalus dizainas apibūdinamas kaip požiūris, padedantis kurti prieinamą ir veiksmingą mokymosi aplinką kiekvienam mokiniui, nepaisant jo individualių poreikių ir apribojimų. Sėkmingas įtraukties principo įgyvendinimas mokykloje įmanomas tik dėka konstruktyvaus ir veiksmingo mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo, komandinio mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų darbo tiek planuojant veiklas, tiek tiesiogiai dirbant klasėje.

Įtrauki mokykla geba visus mokinius įtraukti į bendrą ugdymo sistemą kartu su bendraamžiais ir skatina patirti mokymosi sėkmę drauge. Mūsų visų bendras rūpestis įtraukiojo ugdymo iššūkius **paversti vaikų sėkmės istorijomis.**

Norint sėkmingai įgyvendinti įtraukųjį ugdymą mokykloje, reikalingas išsamus pasirengimas ir įvairių veiksmų įgyvendinimas. 2023 metais Lazdijų švietimo centras atliko tyrimą apie Įtraukiojo ugdymo įgyvendinimą Lazdijų rajono savivaldybės mokyklose. Tyrimo tikslas – išsiaiškinti pedagogų, mokinių ir mokinių tėvų nuomonę apie įtraukiojo ugdymo praktiką (<http://www.svietimocentras.lt/tyrimas-apie-itraukiojo-ugdymo-igyvendinima-lazdiju-rajono-savivaldybes-mokyklose-0>). Taip pat mokyklose buvo atlikti mokinių savijautos ir mikroklimato tyrimai. Vadovaujantis atliktų tyrimų išvadomis, teikiame rekomendacijas mokykloms.

REKOMENDACIJOS: MOKYKLOS PASIRENGIMAS ĮTRAUKIOJO UGDYMO TAIKYMUI

Pateikiamos rekomendacijos atliepia skirtingų interesų šalių poreikius ir vaidmenis diegiant įtraukųjį ugdymą: mokyklos administracijos, mokytojų ir tėvų. Visų interesų grupių vienodas supratimas apie įtraukiojo ugdymo aktualumą bei sąmoninga tarpusavio partnerystė yra kartinė sąlyga sėkmingam naujovių diegimui.

MOKYKLOS (ADMINISTRACIJOS) LYGMUO

Kiekviena grandis turi savo vaidmenį įgyvendinant įtraukųjį ugdymą. Labai svarbus mokyklų vadovų nusiteikimas ir bendruomenės telkimas skleidžiant įtraukties vertybes. Mokyklų vadovai atlieka pagrindinį vaidmenį įgyvendinant įtraukųjį ugdymą, kurdami aiškią viziją ir organizacinę kultūrą, kurioje visi mokiniai jaučiasi priimami ir vertinami, jie užtikrina mokytojų profesinį tobulėjimą, tinkamą išteklių paskirstymą ir aktyvų bendradarbiavimą su tėvais bei

bendruomene. Vadovai taip pat kuria ir įgyvendina įtraukią politiką bei praktikas, nuolat stebi ir vertina ugdymo proceso pažangą, siekdami sukurti palaikančią ir įtraukiančią mokymosi aplinką visiems mokiniams. Mokyklų vadovai turi būti aktyvūs, inovatyvūs ir pasiryžę skatinti teigiamus pokyčius, siekdami sukurti įtraukią ir palaikančią mokymosi aplinką visiems mokiniams.

Tikslas 	Veiklos ar užduotys
Mokytojų ir personalo mokymas (Profesinis tobulinimas ir specialistų konsultacijos).	Ugdykite kompetencijas šios srityse: <ul style="list-style-type: none">• Ugdymo turinio diferencijavimas ir individualizavimas• Grupės dinamika ir klasės valdymo praktikos• Vaiko raidos psichologija• Mokymasis socialinėje aplinkoje• Demokratinė, Humanistinė, Montessori ar Valdorfo pedagogika• Pamokų pritaikymo metodai• Mokinio įtraukos darbo metodai• Socialinės ir emocinės kompetencijos, streso valdymas• Psichologinė edukacija• Specialiųjų poreikių vaikų ugdymas• Suteikite galimybes esamiems mokytojams įgyti papildomas švietimo pagalbos specialistų kvalifikacijas dalyvaujant perkvalifikavimo programose.
Mokymosi aplinkos pritaikymas (Fizinė prieiga ir jutiminė aplinka).	<ul style="list-style-type: none">• Keltuvai, rampos, durys, pritaikyti tualetai;• Fizinį patekimo į visas erdves kliūčių mažinimas• Simboliai ir ženkliniai• Garsiniai ir vaizdiniai signalai

Tikslas 	Veiklos ar užduotys
	<ul style="list-style-type: none"> • Mokyklos suolai, kėdės ir stalai ergonomiški, patogūs užtikrinantys mokinių sveikatą. • Reguluojamo aukščio baldai. • Mokymosi aplinka pritaikyta lavinti skirtingus pojūčius (tinkamas apšvietimas, triukšmo mažinimas ir ramios zonos, kuriose mokiniai gali atsipalaiduoti). • Ieškokite galimybių įrengti poilsio zonas mokiniams mokyklos patalpose.
Technologijų ir kitų priemonių pritaikymas (Skaitmeninė įtrauktis ir pagalbinių technologijų naudojimas).	<ul style="list-style-type: none"> • Programinė įranga ir apmokymas ja naudotis • Pagalbinių technologijų įsigijimas: interaktyvios lentos, planšetės ir kompiuteriai. • Esamų priemonių pritaikymas pagal universalus dizaino principus. • Įvertinkite pedagogų gebėjimą taikyti IKT įtraukiamam ugdymui, šiuolaikines elektronines priemones panaudojant kaip informacijos šaltinį, vertinimo ir įsivertinimo priemones.
Nuolatinė stebėseną ir vertinimas (Įgyvendinimo stebėseną ir tobulinimo planų įgyvendinimas).	<ul style="list-style-type: none"> • Įtraukios mokyklos indekso tyrimas • Mikroklimato tyrimas • Kiti klasės lygmens tyrimai, įtraukiant skirtingas interesų grupes: vaikus, tėvus • Siekiant kuo didesnio poveikio ugdymo srityje, organizuojami metiniai pokalbiai su vadovu apie individualų pedagogų veiklos įsivertinimą.
Pagalbos struktūros	<ul style="list-style-type: none"> • Problemų sprendimo mechanizmas – algoritmas. Apie pagalbos mechanizmus informuojami tėvai ir vaikai. • Konsultantų prieinamumas • Dalijimosi patirtimi ir sėkmės atvejais grupės/periodiniai susitikimai • Eksperimentų diegimas • Vizitai į kitas mokyklas • Pagalbą tikslingiau nukreipiama ne tik į SUP mokinius, bet ir turinčiuosius kitų ugdymosi poreikių.
Tėvų ir bendruomenės įtraukimas (Bendradarbiavimas su tėvais ir bendruomenės resursai).	<ul style="list-style-type: none"> • Edukaciniai renginiai tėvams, informuojant apie įtraukiojo ugdymo principus • Renginiai, skirti įvairovės pripažinimui • Įtraukūs klausimų svarstymo mechanizmai: grupės, klubai.

Tikslas 	Veiklos ar užduotys
<p>Psichologinė ir emocinė parama (Psichologinės pagalbos užtikrinimas ir socialinių ir emocinių įgūdžių ugdymas)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pagalbos sistemos formavimas klasės lygmeniu ir mokyklos lygmeniu. • Pakankamas skaičius specialistų. • Pagalba organizuojama įtraukiant išorės partnerius.
<p>Tvarumo sprendimų diegimas ir elgsenos skatinimas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizuotas pastatas, mažesnis energijos suvartojimas (LED lemputės, šilumos izoliacija ir energiją taupančios šildymo sistemos). • Atliekų rūšiavimas ir perdirbimas. Aiškiai pažymėtos atliekų rūšiavimo stotys, edukacinės programos apie tvarų vartojimą. • Vandens taupymo priemonės (pvz., mažo vandens suvartojimo čiaupai ir tualetai, lietaus vandens surinkimo sistemos).
<p>Mokyklos kultūros formavimas (Įtrauki mokyklos kultūra ir antidiskriminacinė politika).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bendrakūrybos sesijos, kuriose įtraukiant mokyklos darbuotojus, moksleivius ir tėvus formuojamos vertybės bei priemonės jų įgyvendinimui. • Susitarimai, bendri planai su tėvais ir vietos bendruomene dėl veiksmų, skatinančių įtraukties kultūrą už mokyklos ribų. • Bendri renginiai su vietos partneriais, NVO, verslu, skleidžiant įtraukios kultūros vertybes ir pritraukiant išteklius. • Renginiai, kuriuose gali dalyvauti visi, kuriuose nėra diskriminacijos bei vertinimo ir apdovanojimo pagal talentus ar sugebėjimus. • Renginiuose akcentuojamos mokyklos vertybės • Užtikrinama didelė renginių įvairovė, veiklos įvairios ir atitinka skirtingus interesus bei gebėjimus. • Renginių laikai planuojami įvairiu paros ir savaitės metu. • Sudaroma galimybė įsitraukti organizavime vaikams ir tėvams. • Informaciją apie renginius skelbiama kalbomis, kuriomis kalbama bendruomenėje bei įvairiais formatais: video, audio ir tekstu. • Sudaroma galimybė dalyvauti gyvai, tiek nuotoliniu būdu. • Renginių vietos prieinamos visiems, įskaitant žmones su judėjimo negalia. • Renkamas dalyvių grįžtamasis ryšys • Tėvų savanorystė renginiuose ar kitose mokyklose veiklose.

KLASĖS (MOKYTOJO) LYGMUO

Pagrindinis ugdomosios veiklos organizatorius – pedagogas. Mokytojų vaidmuo įgyvendinant įtraukujį ugdymą yra esminis. Jam atitenka vaidmuo – sudominti vaikus, įgyti žinių bei įgūdžių. Tik pedagogas sprendžia, kokius metodus pasirinks organizuodamas ugdymą, kad ugdymo procesas būtų kokybiškas, kad ugdytiniai įgytų savarankiško darbo įgūdžių. Pedagogas – tai vedlys, kuris skatina kūrybiškumą, kritinį mąstymą, plėtoja protinio mąstymo įgūdžius. Siūlyti daug ir įvairių mokymosi būdų yra profesinės kokybės, kuri reiškia kompetenciją, požymis. Mūsų mokiniai - kiekvienas iš jų - mums nuolatos primena, kad niekada negalime nustoti rūpintis

mokymo meistriškumu ir meniškumu. Norint, kad pedagogai galėtų diegti atnaujintą ugdymo turinį formaliajame ir neformaliajame ugdyme, kad gerėtų mokinių pažanga ir pasiekimai, o pamokos taptų mokiniams (-ėms) įdomios ir motyvuojančios, reikia įgyvendinti šiuolaikinį ugdymo turinį kasdieninėje praktikoje. Mokytojai turėtų parinkti ir pritaikyti mokymo metodus, kurie skatintų visapusišką mokinių ugdymą, įtrauktį ir asmeninę pažangą. Kiekvieno pedagogo tikslas padėti kiekvienam besimokančiajam susikurti gerą gyvenimą pasitelkiant švietimo galią- pastatyti tiltą tarp besimokančiojo ir mokymosi.

Tikslas 	Veiklos ar užduotys
Individualizuoto ugdymo planai (Individualūs ugdymo planai ir nuolatinis vertinimas).	<ul style="list-style-type: none">• Atlikite išsamų mokinio mokymosi poreikių vertinimą prieš jam pradėdant mokytis mokykloje.• Nustatykite vaiko stiprybes ir iššūkius.• Sudarykite individualų ugdymo planą, atitinkantį vaiko poreikius ir gebėjimus.• Nustatykite aiškius ir pamatuojamus tikslus, dėl jų susitarkite su mokiniu. Padėkite mokiniams patiems nusistatyti asmeninius mokymosi tikslus.• Skirkite mokiniams individualias užduotis, kurios atitinka jų asmeninius gebėjimus ir mokymosi tikslus.• Skatinkite mokinių įsitraukimą per individualizuotas ir interesais grįstas veiklas.
Mokymo programos ir medžiagos pritaikymas (Diferencijuotos užduotys ir Universalus dizainas mokymuisi (UDM)).	<ul style="list-style-type: none">• Numatykite skirtingus metodus, kaip mokiniai gali išmokti ir parodyti savo žinias.• Mokymosi medžiagą paruoškite įvairiais formatais (pvz., tekstas, vaizdas, garsas, praktiniai užsiėmimai).• Užtikrinkite, kad mokomoji medžiaga būtų prieinama visiems mokiniams ir pritaikyta skirtingiems mokymosi stiliams.• Naudokite įvairius atsiskaitymo ir įsivertinimo metodus. Suteikite mokiniams galimybę įvairiais būdais išreikšti savo žinias (pvz., raštu, žodžiu, kūrybiniais darbais).• Suteikite mokiniams galimybę dirbti tiek savarankiškai, tiek grupėse. Skatinkite bendradarbiavimą ir tarpusavio pagalbą.

Tikslas

Veiklos ar užduotys

Tėvų įtraukimas į klasės veiklą

- Skatinkite tėvų savanorystę klasės veiklose.
- Inicijuokite edukacines veiklas tėvams.
- Kurkite bendrakūrybos veiklas su tėvais ir mokiniais, kuriose suformuokite klasės taisykles, tradicijas, ritualus arba renginių planą.
- Reguliariai informuokite tėvus apie vaiko pažangą ir įtraukite juos į ugdymo procesą.
- Suteikite tėvams galimybę dalyvauti mokyklos renginiuose, susirinkimuose ir konsultacijose.

Mokyklos ir klasės aplinkos ir priemonių panaudojimas

- Kuo efektyviau išnaudokite sporto aikšteles, lauko treniruoklius ir vaikščiojimo takus. Skatinkite mokinius reguliariai mankštintis.
- Padėkite mokiniams pasirinkti tinkamą aplinką pagal savo poreikius, sukurkite įvairias mokymosi zonas, pvz., grupinio darbo, individualaus mokymosi ir poilsio zonas.
- Naudokite technologijas, programas, kurios palengvina mokymąsi ir užduočių atlikimą.

Klasės gerovės ir pažangos stebėseną

- Stebėkite klasės mikroklimatą.
- Stebėkite individualią vaiko pažangą ir visos klasės pažangą.
- Pritaikykite vertinimo kriterijus pagal mokinių individualius gebėjimus ir poreikius.
- Naudokite įvairius vertinimo metodus (pvz., formuojamąjį vertinimą, diagnostinius testus), kad įvertintumėte mokinių pasiekimus ir poreikius.
- Teikite nuolatinį grįžtamąjį ryšį, padėsinimus ir pagyrimus.
- Ugdykite vaikų gebėjimą analizuoti, kas pavyko gerai, o ką reikėtų tobulinti.
- Pritaikykite mokymo strategijas remdamiesi mokinių grįžtamojo ryšiu. Skatinkite mokinius rašyti refleksinius dienoraščius, kuriuose jie gali apmąstyti savo mokymosi patirtį, pasiekimus ir iššūkius.

Socialinių ir emocinių gebėjimų ugdymas

- Diekite specialias programas ir veiklas, kurios padeda valdyti emocijas, ugdyti empatiją ir spręsti konfliktus.
- Diekite streso valdymo ir psichologinės gerovės programas.
- Skatinkite mokinius dirbti su projektais, kurie reikalauja tyrimų, kūrybiškumo ir bendradarbiavimo.
- Naudokite probleminį mokymą, kuriame mokiniai sprendžia realias problemas ir taiko savo žinias praktikoje. Ugdykite kritinį mąstymą, skatinkite etinių dilemų sprendimo gebėjimus.

Tikslas 	Veiklos ar užduotys
	<ul style="list-style-type: none"> • Organizuokite diskusijas ir debatų klubus, kurie skatina mokinius išreikšti savo nuomonę, argumentuoti ir klausytis kitų. • Skatinkite grupinį darbą, kuris ugdo bendradarbiavimo, komunikacijos ir komandinio darbo įgūdžius. • Įtraukite praktines veiklas ir eksperimentus, kurie leidžia mokiniams patiems atrasti ir suprasti mokymosi turinį.
Įtraukios kultūros formavimas klasėje	<ul style="list-style-type: none"> • Įtraukite įvairius bendruomenės narius į renginių planavimo procesą. Sudarykite planavimo komitetus, kuriuose dalyvautų tėvai, mokytojai, mokiniai ir vietos bendruomenės atstovai. • Rinkite grįžtamąjį ryšį iš dalyvių ir organizatorių. • Švęskite įvairias nacionalines ir tarptautines šventes, pabrėžiant jų svarbą ir reikšmę skirtingoms bendruomenės grupėms. • Naudokite įvairias mokymosi veiklas, kurios skatintų aktyvų dalyvavimą (pvz., grupinius darbus, projektus, praktinius užsiėmimus). • Skatinkite mokinius tyrinėti ir eksperimentuoti, ugdant kūrybiškumą ir kritinį mąstymą. • Būkite jautrūs kultūriniais skirtumams ir įtraukite įvairių kultūrų elementus į mokymo turinį bei veiklas. • Skatinkite tėvų ir vaikų savanorystę.
Ugdymo pagalbos organizavimas	<ul style="list-style-type: none"> • Įtraukite į ugdymo procesą įvairių sričių specialistus (logopedus, specialiuosius pedagogus, psichologus, socialinius pedagogus). • Nustatykite mokymosi kliūtis ir identifikuokite būdus bei priemones šioms kliūtims įveikti • Numatykite ir su vaiku bei tėvais suderinkite pagalbos teikimo veiksmų ir priemonių kompleksą.

NAMŲ (TĖVŲ/GLOBĖJŲ) LYGMUO

Šeima yra pirmoji vaiko raidos pakopa. Ji lemia daugelį raidos elementų ir daro didelę įtaką vaiko raidai. Iš savo šeimos vaikas perima žinias, vertybes, įsitikinimus, požiūrį, normas ir elgesį. Šeimos dalyvavimas vaikų ugdyme turi didelę įtaką vaikų akademiniams pasiekimams daugelyje sričių, įskaitant geresnius pažymius ir testų/egzaminų rezultatus, geresnius socialinius įgūdžius, tinkamą elgesį ir mokyklos baigimą. Šeimos vaidmuo įgyvendinant įtrauktį mokykloje yra labai svarbus, nes tėvai ir globėjai yra pagrindiniai vaiko ugdymo partneriai. Jie teikia mokyklai vertingą informaciją apie vaiko stiprybes, poreikius ir interesus, taip pat padeda

nustatyti individualius ugdymo tikslus. Aktyvus šeimos dalyvavimas skatina vaikų pasitikėjimą savimi ir motyvaciją mokytis. Bendradarbiaudama su mokytojais ir specialistais, šeima prisideda prie įtraukios mokymosi aplinkos kūrimo ir padeda užtikrinti, kad kiekvienas vaikas gautų reikalingą paramą ir galimybes sėkmingai mokytis. Bendradarbiavimas su mokykla yra svarbus ne tik tėvams, bet ir visai mokyklos bendruomenei, kad būtų užtikrinta kiekvieno vaiko sėkmė ir gerovė mokymosi procese. Įsitraukimas ir aktyvus dalyvavimas gali padėti sukurti teigiamą mokyklos atmosferą ir geriau pasirengti kiekvieno vaiko ugdymui.

Tikslas 	Veiklos ar užduotys
Bendradarbiavimas su mokykla	<ul style="list-style-type: none">• Būkite atviri ir konstruktyvūs savo bendravime su mokyklos bendruomene. Supraskite, kad jūsų ir mokyklos bendradarbiavimas yra abipusis procesas, kurio tikslas - jūsų vaiko gerovė ir sėkmė mokymosi procese.• Išnaudokite elektroninius komunikacijos kanalus, kad greitai ir efektyviai bendrautumėte su mokytojais dėl bet kokių klausimų ar pastebėjimų.• Dalyvaukite mokyklos organizuojamuose mokymuose, seminaruose ar webinaruose, skirtuose tėvams. Tai galimybė jums supažindinti su naujais mokymo metodais, prevencinėmis programomis ar kitais aktualiais klausimais.• Dalyvaukite mokyklos savanoriškoje veikloje. Tai padės geriau suprasti mokyklos aplinką ir padidinti jūsų įsitraukimą į vaiko ugdymą.• Būkite tėvų atstovu mokyklos tėvų komitete. Tai suteikia galimybę tiesiogiai dalyvauti sprendimų priėmimo procese ir atstovauti kitų tėvų interesus.• Junkitės su kitais tėvais, kad kartu organizuotumėte įvairias veiklas, renginius ar projektus, kurie būtų naudingi mokyklai ir mokiniams.• Jei turite specialių įgūdžių, patirties ar išteklių, kurie gali būti naudingi mokyklai ar kitiems tėvams, pasidalinkite.• Remkite mokyklos įtraukties politiką.

Tikslas

Veiklos ar užduotys

- Jei turite klausimų, pasiūlymų ar problemų, nedvejokite kreiptis į mokyklos administraciją.
- Įsitraukite į atvirą ir pagarbų dialogą, kad galėtumėte dirbti kartu sprendžiant bet kokias iškilusias problemas ar klausimus.

Dalyvavimas vaiko ugdymo procese

- Dalyvaukite tėvų susirinkimuose, kur jums bus suteikta aktuali informacija apie mokyklos veiklą, mokymo programą ir klausimus, susijusius su jūsų vaiko ugdymu.
- Dalyvaukite mokyklos organizuojamuose renginiuose. Tai padės kurti bendrą mokyklos bendruomenės dvasią ir parodys vaikui, kad jūs domitės jo mokyklos gyvenimu.
- Susitarkite su mokytojais dėl individualių susitikimų, kuriuose aptarsite jūsų vaiko pažangą, stiprybes ir iššūkius. Tai padės giliau suprasti jūsų vaiko mokymosi poreikius ir kartu ieškoti sprendimų.
- Palaikykite kontaktą su mokytojais bei švietimo pagalbos specialistais, kad galėtumėte keistis informacija apie vaiko pažangą, iššūkius ir poreikius.
- Dalyvaukite kuriant ir įgyvendinant vaiko individualų ugdymo planą.
- Pasinaudokite mokyklos teikiamomis švietimo pagalbos paslaugomis (logopedų, specialiųjų pedagogų, psichologų ar kitų specialistų).
- Atidžiai stebėkite savo vaiko individualius poreikius ir stiprybes. Pasitarkite su specialistais, jei manote, kad jūsų vaikui reikia papildomos pagalbos.
- Nuolat kalbėkite su savo vaiku apie jo patirtis mokykloje, klausykitės jo jausmų ir problemų.
- Parodykite, kad esate pasirengę padėti ir palaikyti.
- Dalyvaukite su vaiku mokymosi procese, kartu skaitydami knygas, atliekant eksperimentus ar lankant kultūrinius renginius.
- Skatinkite pozityvų požiūrį į mokyklą ir mokymąsi. Padėkite vaikui suprasti, kad mokykla yra vieta, kur galima mokytis, augti ir kurti draugystes.

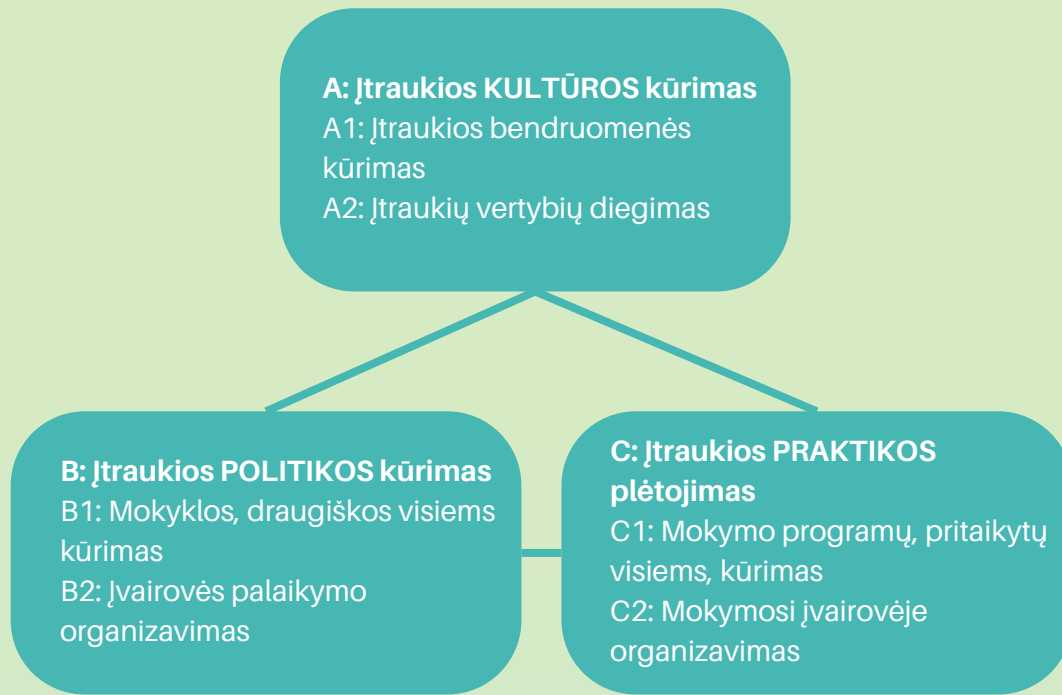
Kurkite saugią ir palaikančią aplinką vaikui

- Sukurkite namuose ramią ir patogią vietą mokymuisi. Užtikrinkite, kad vaikas turėtų reikiamą mokymosi medžiagą ir priemones.
- Sukurkite nuoseklią kasdienę rutiną, kuri padės vaikui jaustis saugiai ir organizuotai. Tai apima miego laiką, namų darbų atlikimą ir laisvalaikio veiklas.

Tikslas 	Veiklos ar užduotys
	<ul style="list-style-type: none"> • Mokykite vaiką planuoti savo laiką ir atsakomybę už savo mokymosi procesą. • Padėkite vaikui kurti ir palaikyti draugystes su bendraamžiais. Skatinkite jį dalyvauti klasės ir mokyklos veiklose bei renginiuose. • Mokykite vaiką empatijos ir bendradarbiavimo įgūdžių. Parodykite, kaip svarbu gerbti kitus ir padėti draugams. • Mokykite vaiką valdyti stresą ir emocijas. Parodykite jam įvairius būdus, kaip atsipalaiduoti ir išlaikyti emocinę pusiausvyrą.
<p>Tapkite įtraukios kultūros ambasadoriumi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Būkite pavyzdys savo vaikui rodydami, kaip priimti ir gerbti kitus, nepaisant jų skirtumų. • Skatinkite įtrauktį ir įvairių žmonių priėmimą. • Diskutuokite su savo vaiku apie įvairovės ir įtraukties svarbą. Padėkite jam suprasti, kad kiekvienas žmogus yra unikalus ir turi savo stiprybes bei iššūkius. • Skatinkite sveiką gyvenimo būdą, įskaitant tinkamą mitybą, fizinį aktyvumą ir pakankamą poilsį.

PRIEDAS 1.

ĮTRAUKIOS MOKYKLOS ĮSIVERTINIMO MATMENYS

A: Įtraukios KULTŪROS kūrimas

A1: Įtraukios bendruomenės kūrimas

1. Kiekvienas yra laukiamas.
2. Mokyklos darbuotojai bendradarbiauja.
3. Vaikai padeda vieni kitiems.
4. Mokyklos darbuotojai ir vaikai gerbia vieni kitus.
5. Mokyklos darbuotojai ir tėvai / globėjai bendradarbiauja.
6. Mokytojai ir mokyklos administracija gerai bendradarbiauja.
7. Mokykla yra demokratinio pilietiškumo pavyzdys.
8. Mokykla skatina suprasti tarpusavio sąsajas ir santykius tarp žmonių
9. Mokykla ir vietos bendruomenė dalyvauja ugdyje.
10. Mokyklos darbuotojai veiksmus mokykloje sieja su vaikų gyvenimu namuose.

A2: Įtraukių vertybių diegimas

1. Mokykla visais lygmenimis ir aspektais plėtoja įtraukias vertybes.
2. Mokykla skatina pagarbą visoms žmogaus teisėms.
3. Mokykloje skatinama gerbti gamtą
4. Įtrauktis suprantama kaip visų dalyvavimo užtikrinimas.
5. Visiems vaikams keliami vienodi lūkesčiai.
6. Vaikai vertinami laikantis tų pačių principų.
7. Mokykla kovoja su visų formų diskriminacija.
8. Mokykla skatina nesmutinį bendravimą ir ginčų sprendimą.
9. Mokykla prisideda prie vaikų ir suaugusiųjų sveikatos stiprinimo.

B: Įtraukios POLITIKOS kūrimas

B1: Mokyklos, draugiškos visiems kūrimas

1. Mokykloje taikomas dalyvavimu grįstas ugdymo procesas.
2. Mokykloje laikomasi įtraukios lyderystės.
3. Paskyrimai ir paaukštinimai yra sąžiningi ir skaidrūs.
4. Darbuotojų kompetencija yra žinoma ir ją galima realizuoti.
5. Visiems naujiems darbuotojams padedama įsitvirtinti mokykloje.
6. Visiems naujiems vaikams padedama įsitvirtinti mokykloje.
7. Mokymas ir mokymasis grupėse organizuojamas sąžiningai ir nediskriminuojant pagal gebėjimus.
8. Mokykla fiziškai prieinama visiems žmonėms.
9. Pastatai ir teritorija yra sutvarkyti taip, kad juose galėtų judėti visi.
10. Mokykla prisideda prie tvarumo ir aplinkosaugos.

B2: Įvairovės palaikymo organizavimas

1. Koordinuojamos visos ugdymo pagalbos formos.
3. Siekiama, kad vaikai turėtų kalbą, kuria gali susikalbėti visi.
4. Mokykla rūpinasi vaiko ugdymo tęstinumu, pereinant į kitas ugdymo įstaigas.
5. Mokykla užtikrina, kad specialiųjų ugdymosi poreikių politika remtų įtrauktį.
6. Sumažėja kliūčių, trukdančių lankyti mokyklą.
7. Mažinamos patyčios.

C: Įtraukios PRAKTIKOS plėtojimas

C1: Mokymo programų, pritaikytų visiems, kūrimas

1. Mokymas formuojamas taikant vizualinius, audialinius, kinestetinius ir kognityvinius įrankius.
2. Mokymas grįstas savarankiškumo ir tyrinėjimo principais.

3. Tyrinėjamos skirtingas kultūros, religijos, kalbos.
4. Tyrinėjamos ekologinės ir socialinės dilemos.
5. Vaikai mokosi kritinio mąstymo.
6. Nagrinėjami migracijos klausimai.
7. Mokomasi apie sveikatą ir santykius.
8. Mokomasi demokratijos.
9. Mokymasis yra patyriminis, susietas su gyvenimo realijomis.
10. Vaikai sprendžia etinius ir moralinius klausius, modeliuoja ateitį ir sprendimus.
11. Vaikai tyrinėja gyvybę Žemėje ir žmogaus poveikį gyvybiniams procesams.
12. Vaikai sužino apie bendravimo ir komunikacijos technologijas.
13. Vaikai sužino apie skirtingų šalių etiką, valdžią, struktūras ir valdymo sistemas.

C2: Mokymosi įvairovėje organizavimas

1. Mokymosi veikla planuojama atsižvelgiant į visus vaikus.
2. Mokymosi veikla skatina visus vaikus dalyvauti savaip.
3. Vaikai skatinami pasitikėti savimi ir savarankiškai bei kritiškai mąstyti, eksperimentuoti.
4. Vaikai aktyviai dalyvauja savo mokymosi procese, turi įtakos proceso formavimui.
5. Vaikai mokosi vieni iš kitų.
6. Pamokose ugdomas supratimas apie žmonių panašumus ir skirtumus.
7. Vertinimai formuojami taip, kad skatintų visų vaikų pasiekimus.
8. Drausmė grindžiama abipuse pagarba.
9. Darbuotojai kartu planuoja, moko ir tikrina savo darbą.
10. Darbuotojai kuria bendrus resursus, priemones, padedančias mokytis ir mokyti.
11. Namų darbai skiriami taip, kad padėtų kiekvienam vaikui mokytis.
12. Veikla ne pamokų metu įtraukia visus vaikus.
13. Mokyklos vietovėje esantys ištekliai yra žinomi ir naudojami.

PRIEDAS 2.

ĮTRAUKAUS UGDYMO DIFERENCIJUOTOJE KLASĖJE PRAKTINĖS GAIRĖS

Diferencijuotos instrukcijos

Proaktyvumas. Diferencijuotose klasėse mokytojas priima, kad skirtingi mokiniai turi skirtingus mokymosi poreikius, tad mokytojas proaktyviai ruošia skirtingus mokymo kelius. Svarbu, kad mokytojas iš anksto pasiruoštų skirtingus mokymo kelius, o ne formuotų vieną mokymo kelią ir bandytų jį pritaikyti skirtingiems poreikiams.

Kokybinis diferencijavimas

Diferencijuojant turėtų būti pakeičiama ne apimtis, o forma, turinys ar teikiama pagalba atliekant užduotį. Neretai mokytojai klaidingai mano, kad diferencijuoti užduotis reiškia vieniems moksleiviams duoti daugiau darbo, o kitiems – mažiau. Pavyzdžiui vieni mokiniai skaito visą knygą, o tie, kuriems sunkiau – tik ištraukas arba silpnesni moksleiviai sprendžia tik skaičiavimo uždavinius, o stipresni ir sąlyginius uždavinius. Toks kiekybinis diferencijavimas neefektyvus.

Vertinimas ir grįžtamasis ryšys

Ugdymą diferencijuojantis mokytojas stebi mokinius ir jų mokymosi pažangą, stilių, interesus, mokymosi būsenas nuolatos vesdamas dialogą, prašydamas grįžtamojo ryšio. Vertinimas yra ne tik baigus temą. Baigiamasis vertinimas įgyvendinamas taikant įvairias formas, siekiant, kad mokinys galėtų jam kuo patogesniu būdu pasidalinti išmoktomis žiniomis. Vertinimas laikomas kaip kelio žemėlapis planuojant individualų ugdymą.

Orientacija į mokinį

Diferencijuotame ugdyme siekiama, kad mokinys turėtų daugiau savarankiškumo pasirenkant mokymosi formas ir stilius. Įsitraukimą į mokymosi procesą dažnai lemia ne gebėjimų stoka, bet motyvacijos ir susidomėjimo nebuvimas. Tad pagrindinė diferencijuoto ugdymo sąlyga įdomus, individualius iššūkius keliantis mokymas. Diferencijuotoje klasėje išlaikomas balansas tarp mokinio pasirinktų ir mokytojo nurodytų užduočių.

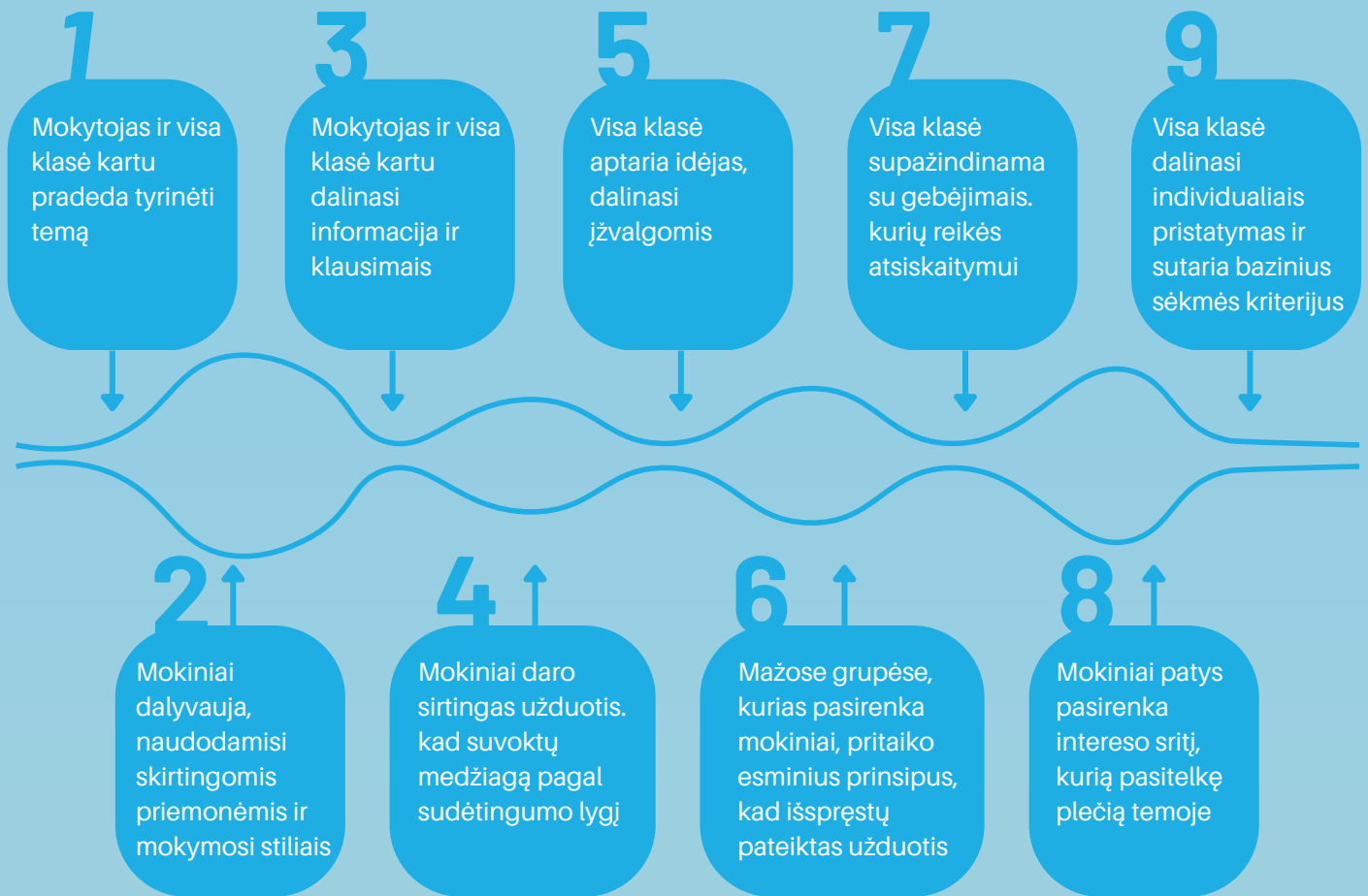
Kritinis ir lygybę skatinantis požiūris

Kritinį, kūrybinį bei analitinį mąstymą skatinančios pamokos turi būti skirtos visiems. Netinkamas priėjimas, kai pamokose mokymosi sunkumus patiriantiems mokiniams duodamos primityvios ir nuobodžios užduotys. Visiems mokiniams keliami tie patys medžiagos suvokimo klausimai. Tačiau vieniems bus reikalinga daugiau pagalbos, o kiti galės pasitelkti sudėtingesnius analizės šaltinius. Taip svarbu užtikrinti, kad visi mokiniai dalyvautų tų pačių temų nagrinėjime.

Diferencijuotoms užduotims įvairus turinio, proceso ir rezultato pateikimas

Pamokoje mokytojas susiduria su trimis dėstymo elementais: 1) turiniu - ko mokiniai mokosi; 2) procesu - kaip mokiniai apdoroja informaciją, daro išvadą, idėjas ar įžvalgas; 3) rezultatas - kaip mokiniai parodo, ką išmoko. Visi šie elementai gali būti pateikiami diferencijuotai arba vieningai, taip sudarant galimybę pajusti visos klasės vieningumą ir kiekvienam mokyti savo ritmu, žr. 1 pav. Įtraukaus ir diferencijuoto mokymosi ritmas.

1 Pav. Įtraukaus ir diferencijuoto mokymosi ritmas

Diferencijuotoje klasėje darbas vyksta ritmu: visi kartu ruošiasi, nagrinėja, dalijasi, tačiau atskirai (diferencijuotai) individualiai ar mažose grupės atlieka užduotis

Įtraukaus ir diferencijuoto mokymosi ritmas nurodo, kad diferencijuotas veiklas periodiškai keičia bendros, visos klasės veiklos. Toks ritmas svarbus, kad vaikai patirtų ryšį su visais bendraklasiais, kad mokymosi turinys visus vienytų, o užduotys kiekvienas galėtų įgyvendinti pagal savo poreikius ir gebėjimus. Įprastai diferencijavimas vyksta per skirtingas priemones, skirtingas užduotis, suvokimo medžiagą, darbą grupės, nagrinėjant temą pagal savo intereso sritis. Tokiame modelyje diferenciacija yra natūrali kiekvieno (ne tik specialiųjų poreikių turinčių) moksleivio mokymosi dalis. Integruotos veiklos yra pamokos pradžioje, nagrinėjant temą ar sąvokas, dalinantis veiklų rezultatais ar įžvalgomis.

PRIEDAS 3.

DARBAS GRUPĖSE DIFERENCIJUOTOJE KLASĖJE

Darbas grupėse yra kritiškai svarbus diferencijuojant ugdymą, nes tai viena iš veiksmingiausių formų, skatinanti mokinių tarpusavio pagalbą, lygybę ir įtrauktį. Grupinio darbo metu ta pati tema gali būti atskleista ar išnagrinėta skirtingais mokymosi stiliais ar sudėtingumo lygmenimis.

Diferencijuotos klasės veiklų įvairovė

Visos klasės veiklos	Poreikių ir pradinių žinių vertinimas	Įvadas į temą ir sąvokas	Planavimas	Pasidalinimas rezultatais	Apibendrinimas ir išvados
Mažų grupių veiklos	Įprasminimas	Gebėjimų formavimas	Skaitymas ir nagrinėjimas	Planavimas	Tyrimas
Individualios veiklos	Konspektavimas	Įgūdžių įtvirtinimas	Namų darbai	Savarankiškas tyrimas pagal interesą	Atsiskaitymas, testai
Mokinio ir mokytojo sąveikos	Įvertinimas	Planavimas ir pritaikymas	Mokymo stiliaus parinkimas	Pagalba	Įvertinimas

Pagrindiniai elementai, kuriuos turi įvertinti mokytojas, formuodamas grupinį darbą diferencijuotoje klasėje:

- Ar mokiniai supranta užduotį?
- Ar mokiniai supranta, ko tikimasi iš kiekvieno individualiai atliekant grupės darbą?
- Ar užduotis atliepia mokymosi tikslą – padeda suprasti informaciją, formuoja naujus gebėjimus?
- Ar daugumai mokinių užduotis yra įdomi?
- Ar užduoties įvykdymui kiekvienas mokinys turi įdėti pakankamai pastangų (užduotis nėra paprasta), pagal savo individualius gebėjimus?
- Ar užduoties vykdymui reikalingas mokinių tarpusavio bendradarbiavimas ir supratimas?
- Ar laiko intervalai yra konkretūs, tačiau lankstūs?
- Ar mokiniai atsiskaito už savo individualų indėlį į užduotį ir temos supratimą?
- Ar yra galimybė atsitraukti mokiniams, kuriems nepavyksta atlikti užduotį grupėje?
- Ar yra erdvės mokytojo ar bičiulio pagalbai ar mentorystei atliekant užduotį?
- Ar mokiniai žino, koks bus kitas žingsnis, po to, kai atliks užduotį?

Žr. Pav. 2 Diferencijavimo „termometras“.

Diferencijavimo aspektai

Diferencijuodamas pamoką mokytojas „žongliruoja“ skirtingais sudėtingumo laipsniais įvairiuose aspektuose. Diferencijavimo termometras - įrankis padedantis įvertinti teikiamos medžiagos ir užduočių pritaikymą skirtingiems mokinių gebėjimams

2 Pav. Diferencijavimo „termometras“

Bazinės

Keičiančios mastymą

Informacija, idėjos, mokymosi medžiaga, užduotys

Konkretu

Abstraktu

Pristatymai, pavyzdžiai, mokymosi medžiaga, atsiskaitymo užduotys

Paprasta

Sudėtinga

Šaltiniai, analizė, klausimai, užduotys, tyrimai

Vienas matymo kampas

Keli matymo kampai

Užduotys, sprendimai, problemos, taikymo variantai, dalykų sąsajos

Mažas mokymosi žingsnis

Didelis mokymosi žingsnis

Gebėjimai, tyrimas, atsiskaitymas

Struktūruota

Atvira

Sprendimai, užduotys, atsiskaitymai

Mažiau laisvės

Daugiau laisvės

Darbas grupėse, darbo planavimas, atsiskaitymas

Lėtai

Greitai

Mokymosi procesas, užduoties atlikimas, mąstymas

PRIEDAS 4.

ŠVIETIMO PAGALBOS KONKREČIAM MOKINIUI APTARIMO SCHEMA

Ši schema padės užtikrinti sistemingą ir nuoseklų švietimo pagalbos planavimą, įgyvendinimą ir vertinimą, kad mokinys galėtų pasiekti geriausių rezultatų ir jaustis įtrauktas į mokyklos bendruomenę.

1. Pradinė informacija apie mokinį

Mokinio vardas ir pavardė: Klasė:

Mokinio stiprybės:

Mokinio iššūkiai:

2. Dalyviai:

Mokytojas (-ai):

Specialusis pedagogas:

Psichologas:

Logopedas:

Socialinis darbuotojas:

Mokinio padėjėjas:

Tėvai/Globėjai:

Kiti dalyviai:

3. Mokinio ugdymosi ir socialiniai poreikiai

Atsižvelgiant į individualius mokinio poreikius pritaikoma mokymosi eiga, užduoties sudėtingumas ir pagalba atsiskaitant. Klausimai, kuriuos svarbu įvertinti organizuojant pagalbą mokiniui.

Akademiniai poreikiai:

- Kokie yra mokinio poreikiai, kad mokymosi ar atsiskaitymo procesas būtų saugus ir įtraukiantis?
- Koks mokinio mokymosi stilius?
- Koks mokinio mąstymo sudėtingumo lygmuo?
- Ar mokiniui reikalinga detali, konkreti instrukcija, aiškūs užduoties rėmai?
- Ar mokinys gali dirbti grupėje, kokio dydžio grupėje?
- Koks mokinio mąstymo greitis, kiek lankstūs turi būti laiko intervalai?
- Kokioje srityje reikalinga papildoma pagalba: suprantant užduotį, pritaikant gebėjimus, planuojant eigą, atsiskaitant, pasiekiant rezultatą ar kt.?
- Kokie alternatyvūs būdai tikslingi atlikti užduotis (rašymas, kalbėjimas, demonstravimas).
- Ar reikalingi papildomi informacijos pateikimo įrankiai: vizualizacija, audio įrašas, informacijos išskaidymas dalimis, kinestetinis patyrimas ar kt.?

Fiziniai poreikiai:

- Ar reikalingas ir koks fizinės aplinkos pritaikymas ?
- Ar reikalingas IT taikymas ? Kokios programos?
- Ar reikalingos ir kokios specialiosios mokymo priemonės ir įranga?

Socialiniai ir emociniai poreikiai:

- Ar reikalingas elgesio modeliavimas?
- Ar reikalingas emocinis palaikymas?
- Kaip bus skatinama motyvacija?
- Ar reikalingas ir koks psichologinės aplinkos pritaikymas?
- Kokia pagalba yra pakankama, tačiau ne perteklinė – t.y. paliekanti erdvės savarankiškumui ir iššūkiui?
- Kokius dar poreikius išsako / neišsako mokinys?

4. Pagalbos priemonės ir ištekliai

- Ar reikalingos specialiosios mokymo priemonės ir įranga?
- Kokia parama reikalinga iš švietimo pagalbos specialistų?
- Kokios rekomenduojamos papildomos ugdymo veiklos/ būreliai?

5. Veiksmų planas

- Konkretūs žingsniai ir atsakingi asmenys.
- Atvejo aptarimo dažnumas.
- Kokybiniai ir kiekybiniai vertinimo metodai.
- Mokinio, tėvų ir mokytojų grįžtamasis ryšys.

6. Plano ir metodų atnaujinimas

- Mokymosi ir mokymo metodų pritaikymas pagal kintančius poreikius.

PRIEDAS 5.

TĖVŲ LŪKESČIŲ ĮTRAUKIAJAM UGDYMIUI KLAUSIMYNAS

Norime geriau suprasti tėvų lūkesčius ir poreikius, siekiant efektyviau įgyvendinti įtrauktį ir gerinti ugdymo kokybę.

Asmeniniai duomenys (*neprivaloma*)

Vaiko vardas ir pavardė:

Klasė:

Tėvų/Globėjų vardas:

Kontaktinė informacija (el. paštas, telefonas):

Bendradarbiavimas su mokykla

1. Kaip dažnai dalyvaujate tėvų susirinkimuose ir mokyklos renginiuose?

- Labai dažnai
- Dažnai
- Kartais
- Retai
- Niekada

2. Ar jaučiatės, kad galite laisvai bendrauti su mokytojais apie savo vaiko pažangą ir poreikius?

- Taip
- Dažniausiai
- Kartais
- Retai
- Ne

3. Ar esate patenkinti elektroninės komunikacijos su mokykla kanalais (elektroninis dienynas, klasės Messenger grupės ir kt.)?

- Taip
- Dažniausiai
- Kartais
- Retai
- Ne

Emocinė ir psichologinė parama

4. Ar manote, kad jūsų vaikas gauna pakankamai emocinės ir psichologinės paramos mokykloje?

- Taip
- Dažniausiai
- Kartais
- Retai
- Ne

5. Kaip dažnai kalbate su savo vaiku apie jo patirtis mokykloje?

- Kasdien
- Kelis kartus per savaitę
- Kartą per savaitę
- Retai
- Niekada

Individualūs poreikiai

6. Ar mokykla pakankamai atsižvelgia į jūsų vaiko individualius mokymosi poreikius?

- Taip
- Dažniausiai
- Kartais
- Retai
- Ne

7. Ar jūsų vaikas turi Individualų Ugdymo Planą (IUP)? Jei taip, ar esate patenkinti jo turiniu ir įgyvendinimu?

- Taip, labai patenkinti
- Taip, bet reikia patobulinimų
- Ne, bet norėčiau, kad turėtų
- Ne, nereikia

Socialiniai įgūdžiai

8. Ar jūsų vaikas turi draugų mokykloje?

- Taip, daug draugų
- Keletą draugų
- Turi sunkumų susirandant draugų
- Ne

9. Kaip vertinate mokyklos pastangas ugdyti vaikų socialinius ir emocinius įgūdžius?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Prastai

Mokymosi aplinka namuose

10. Ar jūsų vaikas turi tinkamą mokymosi aplinką namuose?

- Taip
- Dažniausiai
- Kartais
- Retai
- Ne

11. Ar dažnai padedate savo vaikui su namų darbais?

- Kasdien
- Kelis kartus per savaitę
- Kartą per savaitę
- Retai
- Niekada

Bendruomenės įtraukimas ir bendradarbiavimas

12. Ar jaučiatės, kad mokykla įtraukia tėvus į sprendimų priėmimą ir ugdymo procesą?

- Taip
- Dažniausiai
- Kartais
- Retai
- Ne

13. Ar esate dalyvavę mokyklos savanoriškoje veikloje?

- Taip, dažnai
- Taip, kelis kartus
- Ne, bet norėčiau
- Ne, ir nesu suinteresuotas

Atvirumas ir konstruktyvus bendravimas

14. Ar jaučiatės, kad jūsų nuomonė yra išklausa ir vertinama mokykloje?

- Taip
- Dažniausiai
- Kartais
- Retai
- Ne

15. Kaip galėtume pagerinti tėvų ir mokyklos bendradarbiavimą?

Dėkojame už jūsų laiką ir atsakymus!

